

Hvidbog til Frivillighedspolitikken

- en temapolitik om frivillighed

FRIVILLIG
i Rudersdal

RUDERSDAL
KOMMUNE

Indholdsfortegnelse

FORMÅL MED FRIVILLIGHEDSPOLITIKKEN	Side 3
Lovgrundlag	Side 3
Hvorfor?	Side 4
Frivilligheden	Side 4
Politikken	Side 5
PROCES OG METODE	Side 5
Organisation	Side 6
Litteratur	Side 7
Det aktive medborgerskab	Side 7
Udviklingen af frivilligheden	Side 8
De frivillige og erhvervslivet	Side 11
Udvikling af samproduktion	Side 11
Tal fra Rudersdal Kommune	Side 12
Borgerinddragelse	Side 12
Formidling og kommunikation	Side 12
Borgermøde	Side 13
Litteraturliste	Side 18
BILAG 1 – Organisation	Side 19
BILAG 2 – Materiale fra borgermødet 22. maj 2012	Side 21

FORMÅL MED FRIVILLIGHEDSPOLITIKKEN

Kommunalbestyrelsen har en grundlæggende vision om, at Rudersdal Kommune skal være landets bedste bokommune, hvilket også omfatter folkeoplysning og frivillighed.

Politikken skal anvendes til at føre visioner og indsatser om folkeoplysning og frivillighed ud i livet, så borgere og virksomheder får mulighed for og tilskyndes til at deltage aktivt i folkeoplysende aktiviteter og yde en frivillig indsats.

Politik for folkeoplysning og frivillighed, skal tage sit udgangspunkt i de kulturpolitiske værdier for Rudersdal Kommune. Disse har siden 2008 taget sit udgangspunkt i en vision og 7 kulturpolitiske værdier, som danner en overordnet paraply for de deraf følgende temapolitikker.

Vision:

- Vi går ad stier, der endnu ikke er trådt.
- Vi samler små succeser til store oplevelser og unikke øjeblikke.

Kulturpolitiske værdier:

- Mangfoldighed
- Kvalitet
- Kompetencer
- Mod og synlighed
- Dialog og samarbejde
- Sundhed, trivsel og livskvalitet
- Tradition og fornyelse

At fokusere og prioritere på frivillighed giver grobund for et aktivt medborgerskab, god demokratisk forståelse, og derved flere muligheder, for at udøve frivilligt arbejde og for de som har glæde af det som foreninger og frivillige understøtter.

At engagere sig i folkeoplysning og frivillighed giver øget livskvalitet for den enkelte, idet der bl.a. udvikles kompetencer og netværk, og i forhold til erhvervslivet giver det et positivt omdømme at engagere sig.

Lovgrundlag

Folketinget vedtog den 1.6.2011 'Lov om ændring af folkeoplysningsloven'. Loven indfører en pligt for Kommunalbestyrelsen til at vedtage en kommunal folkeoplysningspolitik og til at sikre brugerinddragelse på folkeoplysningspolitikken.

'Lov om social service' fastlægger, at Kommunalbestyrelsen skal samarbejde med frivillige organisationer og foreninger samt at der årligt skal afsættes beløb til støtte af frivilligt socialt arbejde.

Hvorfor

I forlængelse af den løbende proces for udarbejdelse af de kulturpolitiske værdier og deraf følgende temapolitikker, har Kultur- og Fritidsudvalget derfor besluttet, at der ultimo 2011 iværksættes et arbejde med en politik for folkeoplysning og frivillighed.

I opfølgingsarbejdet til den nye folkeoplysningslov peges bl.a. på, at det overordnede formål med en folkeoplysningspolitik skal sikre, at politikken rummer de 6 områder, som lovens § 34 angiver:

- Målsætninger for borgernes deltagelse i folkeoplysende voksenundervisning og det frivillige folkeoplysende foreningsarbejde.
- Rammer for den folkeoplysende voksenundervisning og det frivillige folkeoplysende foreningsarbejde, herunder retningslinjer for tilskud og de fysiske rammer.
- Samspil og sammenhæng mellem den støtteberettigede folkeoplysningsvirksomhed og selvorganiserede grupper og aktiviteter.
- Samspil mellem den folkeoplysende virksomhed og øvrige politikområder, herunder muligheder for indgåelse af partnerskaber om løsning af konkrete opgaver.
- Afgrænsning af aktiviteter inden for den folkeoplysende virksomhed i forhold til andre tilgrænsende aktiviteter.
- Omfang og karakter af brugerinddragelse af den folkeoplysende virksomhed i kommunen.

Frivilligheden

Frivilligheden er mangfoldig og strækker sig fra den enkelte uegennyttige indsats over uformelle netværksorganisationer, til formaliserede politiske beslutningssystemer.

Ifølge opsummeringen i frivillighedsundersøgelsen "Det frivillige Danmark" fra 2008, har udviklingen gennem de sidste 10 år vist, at interessen for det frivillige arbejde har ændret sig. Interessen er steget og det skal ses i sammenhæng med, at ændringen af familiemønstrene giver behov for

andre og en anden form for netværk. Frivilligt arbejde skaber i øget grad rammerne om dette netværk.

Med den positive opmærksomhed på det frivillige arbejde er der opstået en øget forståelse for den frivillige indsats som inkluderer muligheden for at afhjælpe og forebygge sociale problemstillinger, hvilke er et godt supplement til den offentlige indsats.

Udviklingen af det danske velfærdssamfund bygger på et enestående og aktivt samspil mellem de frivillige og det offentlige. Det frivillige Danmark består af frivillige sociale organisationer,

idrætsforeninger, kulturelle og kirkelige organisationer, frivillige sociale foreninger, kulturelle foreninger og aktører, partnerskaber, beboerforeninger, græsrodsorganisationer, forældrene, der istandsætter legepladsen i børnehaven, forældreengagement i foreningsarbejdet, folk, der er ude med raslebøssen ved indsamlinger og mange, mange flere.

Politikken

Frivillighedspolitikken vil være et værdibaseret redskab for kommunalpolitikere, medarbejdere, foreninger og borgere til at føre visioner, strategier og indsatser om frivillighed ud i livet, så borgere og virksomheder får adgang til og mulighed for at blive inspireret til frivillighed.

Politikken vil danne ramme for det brede frivillige område, med det overordnede mål om at skabe så gode og optimale rammer som muligt for den samlede frivillige indsats i Rudersdal Kommune.

Ved udarbejdelse af fremtidige relevante politikker i Rudersdal Kommune er det et mål, at disse politikker alle forholder sig til frivillighed.

Derudover vil konkrete indsatsområder og mål for arbejde med frivillighed fastsættes i relevante fagområders årlige virksomhedsplaner.

Arbejdet med udarbejdelse af Frivillighedspolitikken er opdelt i to faser:

- Politikfasen - den overordnede politik udarbejdes.
- Bilagsfasen - de 3 underliggende rammer og vilkår til politikken udarbejdes.
 - Rammer og vilkår for folkeoplysning, bl.a. om anvisning af lokaler, tilskud, puljer, vedtægt for brugerudvalg m.v., bliver udarbejdet særskilt og knyttes til politikken.
 - Rammer og vilkår for frivillighed § 18 og § 65 udarbejdes særskilt og knyttes til politikken, herunder rammer og tilskudsmuligheder i 'Lov om social service'.
 - Rammer og vilkår for øvrige kulturelle foreninger, aktører og partnerskaber, som ikke modtager tilskud efter Folkeoplysningsloven.

Rammer og vilkår vil være dynamiske og skal løbende kunne justeres og udvikles i takt med den lokale og nationale udvikling. Konkrete indsatsområder og mål for arbejdet med folkeoplysning og frivillighed fastsættes enten i fagområdernes årlige sektorvirksomhedsplaner eller i de tilknyttede virksomhedsplaner.

PROCES OG METODE

Frivillighedspolitikken er en bred og tværgående politik, der har trådt ind i mange kommunale områder og i mange forskellige frivillige indsatser og indsatstyper.

For at sikre, at alle interessenter blev inddraget i processen, har det været vigtigt at etablere en organisation, der afspejler politikken mangfoldighed.

Denne mangfoldighed har bidraget med masser af viden og erfaring, der skal sikre en bredt favnende politik.

Derudover er politikken baseret på en litteraturgennemgang, samt en kort analyse af eksisterende tal fra Rudersdal Kommune.

Der har været stor fokus på borgerinddragelsen til at kvalificere og give ejerskab hos borgerne.

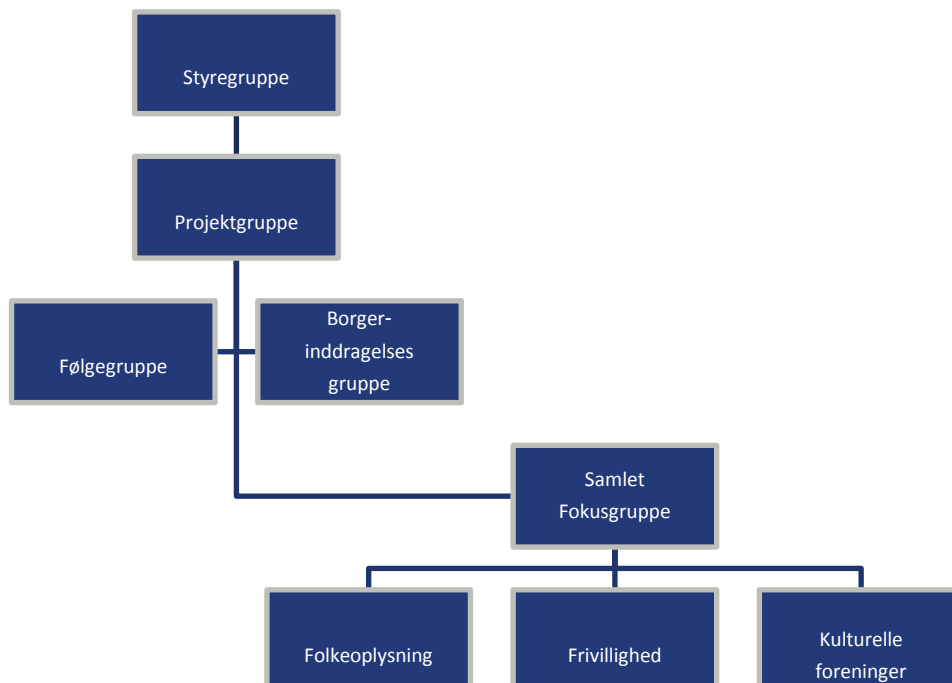
Den frivillige indsats er i sin udgangspunkt baseret på den enkelte borgers uegennyttige indsats, og det har således været vigtigt at skabe kontinuitet i arbejdet med politikken og de efterfølgende bilag.

Borgerinddragelsen har været baseret på et borgermøde og derudover kommunikation via aviser og hjemmeside.

Hvidbogen er baseret på alle de erfaringer og den viden, der er indsamlet under tilblivelsesprocessen.

Organisation

Frivillighedspolitikken har organisatorisk været organiseret med etablering af følgende grupper:

Grupperne har haft følgende referencer og ansvar:

Styregruppen: Reference til Kultur- og Fritidsudvalget. Projektets overordnede beslutningsorgan med ansvar for udarbejdelse og fremlæggelse af politikken og bilag.

Projektgruppen: Reference til styregruppen og med ansvar for processen herunder forståelsen af processen og udarbejdelse af oplæg til en politik og efterfølgende bilag.

Borgerinddragelsesgruppen: Reference til projektgruppen med ansvar for at sikre inddragelse af borgere, både i medindflydelses-, hørings- og informationsprocesser.

Følgegruppen: Reference til projektgruppen med ansvar for at kvalitetssikre politikken og bilag.

Borgerinddragelse: Reference til projektgruppen. Borger- og brugerinddragelsen vil kvalificere og give ejerskab hos borgerne.

Fokusgruppen: En gruppe af frivillige med reference til projektgruppen og med ansvar for at kvalificere politikken indhold.

For mere information se bilag 1.

Litteratur

For at styrke og udvikle samspillet mellem det frivillige Danmark/foreningsdanmark og det offentlige udarbejdede repræsentanter for det frivillige foreningsdanmark og undervisningsministeriet i 2000 et charter med grundlæggende formål, værdier og rammer for samspillet.

De grundlæggende temaer i "Charter for samspil mellem det frivillige Danmark og det offentlige" er løbende blevet drøftet i forbindelse med Frivillighedspolitikken og er indarbejdet i processen for en fælles koordinering af frivillighed for borgerne i Rudersdal Kommune.

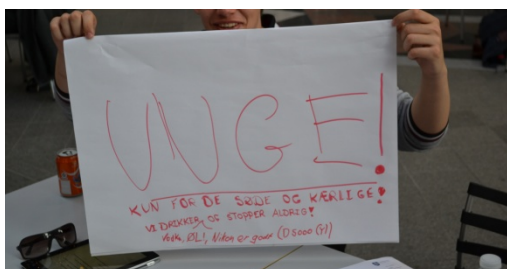
Der er lovmæssig mulighed for at understøtte det frivillige initiativ. Som udgangspunkt tages der afsæt i 'Lov om støtte til folkeoplysende voksenstøtte, Frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde og daghøjskoler', samt 'Lov om social service § 18 og § 65'. Derudover benyttes Rudersdal kommunes retningslinjer for tilskud til kulturelle tilskud uden for Folkeoplysningsloven^(1,2,12).

Det samlede materiale kan ses i litteraturlisten.

Det aktive medborgerskab

En forudsætning for at være frivillig er et aktivt medborgerskab.

At være medborger indebærer, at man både har rettigheder og pligter. Men at være aktiv medborger indebærer at man deltager i og tager ansvar for det samfund, man er en del af⁽¹³⁾.

Det aktive medborgerskab er stigende på landsplan samtidig med at der er stigende fokus på øget kvalificering af uddannelsesmulighederne inden for de forskellige frivillige organisationer (DIF, DGI, DUF, LOF, Frivillige Centers landsorganisation mv.)^(13, 14).

Ovenstående data er hentet i Socialministeriets årsplan for 2010, IDANs "Fremtidens frivillige foreningsliv i idrætten" fra 2012 samt Socialforskningsinstituttets "Den frivillige sektor i Danmark" fra 2006.

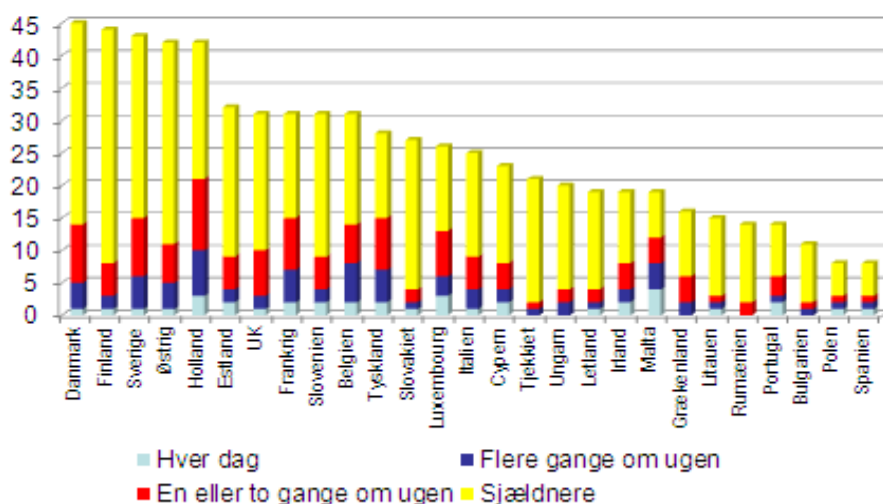
Udviklingen af frivilligheden

Det er svært at få et præcist billede af frivilligheden, da det favner meget og mange forskellige indsatser, men nedenstående tal taget fra landsdækkende organisationers forskellige analyser inden for deres interessefelter giver et billede af en øget interesse for frivillighed.

Sammenligning med udlandet

Af nedenstående undersøgelse fra 2008 fremgår det, at Danmark er det land i EU, som har det største antal frivillige i den voksne befolkning.

Procentuel andel af voksne i EU-lande, som udfører frivilligt eller godgørende (charitable) aktiviteter (2008)

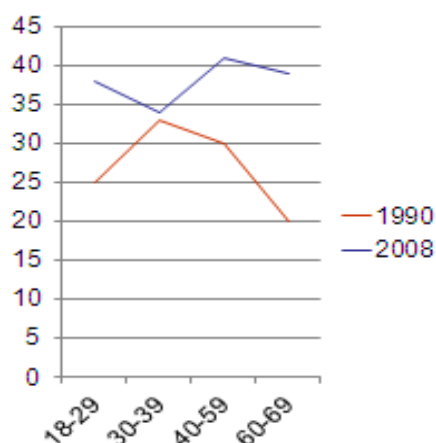

Udviklingen i Danmark

En sammenligning mellem antallet af frivillige i Danmark i 1990 og 2008 viser, at der er en vækst i antallet af frivillige i alle aldersgrupper. Dog er aldersgruppen 30-39 årige fortsat den gruppe med lavest deltagelse.

Udviklingen

- Vækst i deltagelsen i frivilligt arbejde blandt
 - de unge og
 - de ældre
- Stagnation blandt de midaldrende
- Seneste undersøgelse viser lavest deltagelse hos 30 – 39 årige

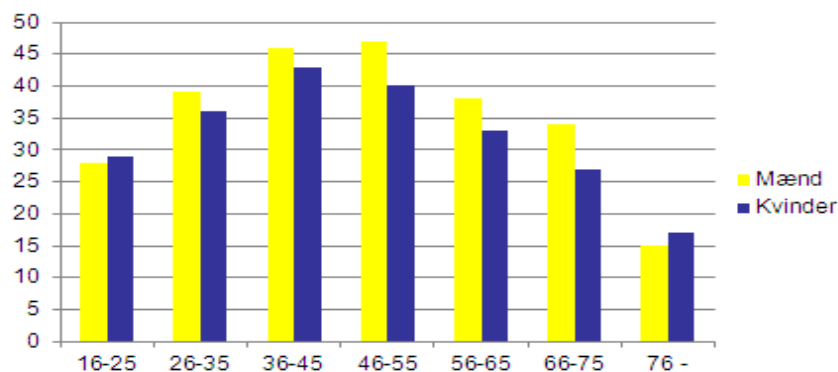

Kilde: Torpe 2011 (i Gundelach: Små og store forandringer. Danskernes værdier siden 1981)

Frivillighed fordelt på mænd og kvinder

En undersøgelse fra 2005 viser, at der forholdsvis er flere mænd end kvinder, der udfører frivilligt arbejde, og det særligt er i aldersgruppen 36-55 år kan de frivillige findes.

Andel af mænd og kvinder, opdelt på aldersgrupper, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år (pct)

2004

Kilde: Koch-Nielsen et al. 2005

Frivillighed fordelt på alder og områder

En undersøgelse fra 2010 viser, at der er flest frivillige i alderen 40-49 år.

Danskernes frivillige arbejde fordelt på alder (kun ét kryds)

Frivilligt arbejde Total			Alder						
			16-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70 år eller derover	Ønsker ikke at svare
			%	%	%	%	%	%	%
Ja	431	43%	39%	46%	55%	41%	39%	35%	100%
Nej	574	57%	60%	54%	44%	59%	61%	65%	0%
Ved ikke/ ønsker ikke at oplyse	2	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Total	1.007	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

"Den frivillige sociale indsats – årsrapport 2010", Center for frivilligt socialt arbejde

De fleste frivillige findes inden for Kultur, idræt og fritidsområdet og på sociale og humanitære områder.

Andel frivillige fordelt efter område (flere kryds)

	%
Kultur, idræt og fritid	43%
Social, humanitær, velfærd, sundhed og forebyggelse	41%
Bolig og lokalsamfund	16%
Politik, religion, interesseorganisationer (herunder miljø og natur, brancheforeninger, erhvervsorganisationer, forbrugerorganisationer, hjemmevernet mv)	12%
Uddannelsesområdet, herunder også daginstitutioner og forskningsområdet	10%
Andet	2%
Ved ikke	0%
Svar i alt	126%

"Den frivillige sociale indsats – årsrapport 2010", Center for frivilligt socialt arbejde

De seneste års målinger om det frivillige arbejde viser, at danskerne i høj grad udøver frivilligt arbejde, og at frivilligheden fortsat er i vækst i Danmark⁽⁷⁾. Det bliver derfor spændende at se, om Socialforskningsinstituttets opsamling på frivillighed fra 2005, som forventes at udkomme i 2013, viser, at frivilligheden fortsat er i positiv vækst.

De frivilliges rammer og vilkår

Under arbejdet med Frivillighedspolitikken er det i alle sammenhænge blevet tydeliggjort – både i mødet med frivillige organisationer og i mødet med den enkelte frivillig - at de er frivillige båret af personlig lyst og ikke som f.eks. et løft af de kommunale fagopgaver.

Rammer og vilkår skal være klare og gennemskelige, og den frivillige skal mødes med respekt for sit engagement og i et innovativt samspil.

De frivillige og erhvervslivet

Erhvervslivet bliver i stigende grad mødt med forventningen om at udvise social ansvarlighed. Dette tager udgangspunkt i begrebet Corporate Social Responsibility (CSR) (markedsføring, samarbejdspartner og politiske rammevilkår for deres fag). Med afsæt i CSR lægges der op til samarbejdsrelationer mellem virksomheder og frivillige organisationer gennem korporativ volunteering. Korporativ volunteering tager afsæt i, at en virksomhed engagerer sig i en sag ved at give medarbejderne mulighed for at udføre frivilligt arbejde i arbejdstiden ⁽⁹⁾.

Udvikling af samproduktion

Offentlig ressourceknaphed, stigende politiske og faglige ambitioner, behov for innovation og nye forestillinger om et mere aktivt medborgerskab har skabt en fornyet interesse for en målrettet involvering af frivillige og frivillige organisationer i samproduktion af offentlig velfærdsservice ⁽¹¹⁾.

Samproduktion ses både i sundhed (besøgsvener, selvhjælpsgrupper, motionsgrupper, o.l.), men også i naturpleje (pleje af naturområder, lokale parker, mv.), og integration og uddannelse (flygtningekontakt, mentorer, lektiehjælp, o.l.).

I diverse analyser er der forskellige tilkendegivelser på de initiativer og aktiviteter som de frivillige gennem de seneste år har rettet fokus imod ^(4, 6, 7).

Indhold og kvalitet i frivilligheden i Rudersdal Kommune stiger, og gennem samproduktion og økonomiske støttemuligheder vil et større samspil kunne øge og kvalificere de grundlæggende serviceydelser både hos de frivillige og hos kommunen ⁽¹³⁾.

Samarbejdsrelationer mellem de frivillige indsatser inden for samme aktivitet er især stigende grundet fælles koordinering med henblik på samproduktioner. Dette kvalificerer indsatsen og øger netværksdannelsen blandt de frivillige. Dette ses bl.a. via samarbejde mellem kommuner/fritidsinstitutioner og den frivillige indsats.

Tal fra Rudersdal Kommune

Kulturområdets i Rudersdal Kommune har i perioden fra 2007 til 2010 oplevet følgende udvikling i de godkendte foreningers berøringsflade med kommunen. Udviklingen berører foreninger, der har modtaget tilskud fra de forskellige tilskudsordninger og puljer ^(1, 2, 12)

Tilskudstype / Antal foreninger	2007	2008	2009	2010
Folkeoplysende undervisning	21	19	19	17
Folkeoplysende aktiviteter for børn og unge	103	106	105	102
Kulturelle tilskud	24	23	26	22
Frivilligt socialt arbejde	44	41	34	29
Antal foreninger med tilskud	201	204	196	187

Kilde: Kulturområdets sektorvirksomhedsplan 2011

Den folkeoplysende undervisning har været ramt af lukninger, økonomiske udfordringer forårsaget af den økonomiske krise samt af individuelle udfordringer.

På den frivilligt sociale indsats er der i ovenstående skema anført antallet af foreninger som ansøgte om støtte via § 18. De i 2010 anførte 29 foreninger, er således ikke et billede på en dalende frivillig indsats, men kan forklares med et fald i antallet af ansøgninger.

I henhold til udlån af kommunale lokaler er der pr. 1. juni 2012 i alt 357 foreninger, der låner lokaler med følgende fordeling på foreningstyper:

Aftenskoler	22	Øvrige foreninger	94	Humanitære foreninger	8
Idrætsforeninger	142	Kulturelle foreninger	45	Paraply organisationer	5
Politiske foreninger	16	Spejdergrupper	20		

Gennem de seneste 5 år har der ikke været væsentlig ændringer i udlån til ovenstående foreningstyper udover at frivillige sociale foreninger gennem Frivilligcenter og Selvhjælp Rudersdal også er blevet bekendt med muligheden.

Borgerinddragelse

Borgerinddragelsen har bestået af en formidlings- og kommunikationsdel og ikke mindst et afholdt borgermøde. Derudover er der, som før beskrevet, borgerdeltagelse i både fokusgruppen og følgegruppen.

Formidling og kommunikation

Der er etableret en hjemmeside om frivillighed indeholdende følgende overskrifter:

- Tidsplan for processen.
- De unge og frivillighed, hvor unge i Rudersdal kunne tale og få formidlet budskaber omkring frivillighed og information.
- Debat, hvor borger og andre interesserede kan komme med budskaber, holdninger og kommentarer.
- Organisationsplan med oversigt over arbejdsgrupperne som indgik i processen.

Dialogen med de unge har derimod ikke været så givtig som kunne ønskes, og debatsiden til budskaber, holdninger og kommentarer er stort set ikke blevet anvendt.

Der er således modtaget 4 idéer og bemærkninger via mail og debatforum på hjemmesiden. Disse er inddraget i tilblivelsesprocessen.

Derudover blev der produceret 4 plakater, som blev distribueret og opsat rundt i kommunen.

Som støtte til plakaterne og i forbindelse med afvikling af borgermødet blev der endvidere udarbejdet en folder, som blev fordelt rundt på biblioteker, idrætsanlæg mv.

Borgermøde

Frem til arbejdet omkring formulering af Frivillighedspolitikken afholdt Folkeoplysningsudvalget et borgermøde den 22. maj 2012, med deltagelse fra forskellige frivillige sektorer (bl.a. spejdere, seniorer, frivillige sociale foreninger, idrætsforeninger, borgere mv).

Alle deltagere havde tilmeldt sig med afsæt i ønsket om dialog omkring de "kulturpolitiske værdier" i henhold til frivillighed.

Der deltog ca. 50 borgere i borgermødet.

På borgermødet var der forskellige oplæg, der skulle sætte fokus på mangfoldigheden i frivilligheden.

Der var oplæg fra:

- en ekstern konsulent og tidligere medlem af Frivilligrådet om frivillighedens udvikling.
- erhvervslivet v/Scandia om frivilligt arbejde i arbejdstiden.
- en ung frivillig, der fortalte om sin tilgang til at være frivillig via "Projekt Frivillig".
- en organiseret frivillig fra Natteravnene.

- en idrætsforening med et eksempel på en digital platform til frivillighed.

Efterfølgende blev der med afsæt i de kulturpolitiske værdier gennemført 2 workshopseancer, hvor den kulturpolitiske værdi blev tænkt ind som værdi i frivilligheden.

Spørgsmålene kan ses nedenunder og notaterne fra borgermødet kan ses i bilag 2.

Mangfoldighed – værdi i frivillighed

Mangfoldighed er rummelighed på tværs af alder, køn, etnisk baggrund og Interesser.
Mangfoldighed er respekt for den enkelte, anerkendelse og samspil mellem forskelligheder.

Spørgsmål 1:

PÅ HVILKEN MÅDE BØR MANGFOLDIGHED FREMOMER AFSPEJLES KONKRET I DE FRIVILLIGE AKTIVITETER INDEN FOR DEN FRIVILLIGE OG FOLKELIGE INDSATS?

Svar:

Mangfoldigheden viser sig i, at der er brede rammer for den brede befolkning i kommunen for at være frivillig og for den frivillige indsats.

Samtidig er mangfoldigheden med til at møde andre på tværs af alder, køn, interesser o.l.

Der skal være plads til alle.

Mangfoldighed er også respekt for de mange formål og organisationer, der tegner den frivillige indsats.

Kompetencer – værdi i frivillighed

Kreativitet er det fundament, som understøtter vilkårene for livslang læring og skaber grobund for en personlig udvikling. Oplevelser og aktiviteter i Folkeoplysning og frivillighed giver børn, unge og voksne faglige og sociale kompetencer til videre uddannelse, almindelig sund og indholdsrig livsførelse.

Spørgsmål 2:

PÅ HVILKEN MÅDE BØR KOMPETENCER FREMOMER AFSPEJLES KONKRET I DE FRIVILLIGE AKTIVITETER INDEN FOR DEN FRIVILLIGE OG FOLKELIGE INDSATS?

Kompetencer

Alle frivillige har kompetencer og disse skal løbende kunne udvikles med afsæt i den enkeltes interesse og aktivitet samt kunne udvikles i samspil med andre.

Der efterlyses kompetenceudviklingsforløb for frivillige, således at frivillige får mulighed for at tilegne sig og udvikle nye kompetencer. Dette kan f.eks. være ved kurser, mentorordninger, sidemandsoplæring, netværk, inspirationsarrangementer og lign.

De frivillige er eksperter på deres område. Brug dem som medspillere, når der sættes projekter i gang fra kommunens side.

Tradition og fornyelse – værdi i frivillighed

Folkeoplysning og frivillighed giver sammenhold, styrke og identitet. Folkeoplysning og frivillighed er et prisme, hvorigennem verden kan betragtes og nye vinkler bliver synlige. Traditioner giver lokale holdepunkter i tilværelsen og åbner for globale muligheder.

Spørgsmål 3:

PÅ HVILKEN MÅDE BØR TRADITION OG FORNYELSE FREMOVER AFSPEJLES KONKRET I DE FRIVILLIGE AKTIVITETER INDEN FOR DEN FRIVILLIGE OG FOLKELIGE INDSATS?

Svar:

Traditioner er vigtige, men fornyelse er nødvendig for at udvikle og tiltrække andre til den frivillige indsats.

For at bringe fornyelse, ny energi og nye ideer ind i den frivillige indsats, kræves der åbenhed og synlighed i forhold til, hvad der sker af tiltag, initiativer og ideer.

De gode historier fra den frivillige indsats skal gøres synlige. En digital platform af en art kan anvendes til at få de gode historier ud, blive kendte og til inspiration for alle, der har interesse i den frivillige sektor.

Sundhed, trivsel og livskvalitet – værdi i frivillighed

Sundhed er et afgørende element i tilværelsen. Fritidslivet er den dimension, der er med til at krydre livet, pirre nysgerrigheden, skabe engagement og give inspiration til hverdagen. En positiv tilgang til livet hænger sammen med indhold og trivsel i dagligdagen.

Spørgsmål 4:

PÅ HVILKEN MÅDE BØR SUNDHED, TRIVSEL OG LIVSKVALITET FREMOVER AFSPEJLES KONKRET I DE FRIVILLIGE AKTIVITETER INDEN FOR DEN FRIVILLIGE OG FOLKELIGE INDSATS?

Svar:

Sundhed er mere end fysisk sundhed. Det er også samvær med andre, gerne på tværs af alder, nære relationer og den personlige udvikling. I den frivillige indsats opnår man netop dette, og får derved trivsel og øget livskvalitet.

Den frivillige indsats er for alle og ikke kun er for de, der har overskud. En frivillig indsats kan også være vejen til at få øget sundhed, trivsel og livskvalitet, for personer med mindre overskud i livet.

Det bør synliggøres, at man opnår øget trivsel og livskvalitet ved at være frivillig og indgå i frivilligt arbejde.

Dialog og samarbejde – værdi i frivillighed

De bedste resultater skabes ved at inddrage de frivillige gennem en dynamisk platform med information og dialog. Involvering er attraktivt og vedkommende for den enkelte og en måde at opleve og deltage i lokalområdet på. Samarbejde og partnerskaber er vigtige for fornyelse og forankring i det nære miljø.

Spørgsmål 5:

PÅ HVILKEN MÅDE BØR DIALOG OG SAMARBEJDE FREMOVER AFSPEJLES KONKRET I DE FRIVILLIGE AKTIVITETER INDEN FOR DEN FRIVILLIGE OG FOLKELIGE INDSATS?

Svar:

Forskelligheden i foreningerne hindrer dialog og samarbejde. Med en fælles platform for frivilligheden kan der skabes dialog og synlighed på tværs af den frivillige indsats. Der bør tages initiativer til tværgående aktiviteter i lokalområder på tværs af foreninger og frivillighed.

Derudover kan en synlig og tilgængelig oversigt over mulighederne for at blive frivillig være med til, at den enkelte borger kan finde en frivillig indsats, der passer til vedkommende.

Dette kan suppleres med målrettet formidling om hvor potentielle nye frivillige er. Det er vigtigt i den sammenhæng at sætte fokus på at relationsskabende formidling, som er langt mere effektiv til at rekruttere end passiv formidling.

Det er derudover vigtigt i den sammenhæng, at den frivillige indsats i samarbejdet med kommunen undgår bureaukrati, og at eventuelle opgaver inden for serviceydelse udelegeres med tillid og støtte til at løse opgaven. De frivillige er ligeværdige samarbejdspartnere, og de frivilliges ret til selv at vælge og prioritere deres opgaver skal respekteres.

En gruppe bestående af unge arbejdende med dette spørgsmål:

PÅ HVILKEN MÅDE BØR VÆRDIER I FRIVILLIGHED AFSPEJLES KONKRET I DE UNGES AKTIVITETER INDEN FOR DEN FRIVILLIGE OG FOLKELIGE INDSATS?

Svar:

Unge vil gerne gøre en forskel, hvis det giver mening for dem, og de har en mening om det. De vil gerne være med til at skabe eller påvirke indsatsen.

Relationen er vigtig både i indsatsen, men også i rekrutteringen. Materialer og indsatser om frivillighed skal målrettes unge og de skal rekrutteres personligt af de frivillige organisationer.

Det er en god idé at inddrage skoler, gymnasier, uddannelsesinstitutionen, så der skabes et fællesskab om den frivillige indsats, og at det kan ske i f.eks. skoletiden (som Projekt Dagsværk).

Det kompetencegivende aspekt og værdien (individuel eller merit) er vigtigt for unge.

Litteraturliste

1. Folkeoplysningsloven jf. lovbekendtgørelse nr. 854 af 11. juli 2011.
2. Lov om social service jf. lovbekendtgørelse nr. 1096 af 21. september 2010 - § 18.
3. "Charter for samspil mellem det frivillige Danmark og det offentlige" v/Socialministeriet 2000.
4. "Fremtidens frivillige foreningsliv i Danmark" v/Ildrættens analyseinstitut januar 2012.
5. "Frivilligt arbejde - den frivillige indsats i Danmark" Socialforskningsinstituttet 2005.
6. "Den frivillige sektor I Danmark – omfang og betydning", Socialforskningsinstituttet 2006.
7. "Den frivillige sociale indsats – årsrapport 2010", Center for frivilligt socialt arbejde.
8. "Det kommunale samarbejde med frivillige sociale foreninger – § 18 redegørelse 2010, Ankestyrelsen 2011.
9. "Corporate volunteering" v/Skandia 2011.
10. "Den Frivillige Sociale indsats 2010" v/Socialministeriet 2011.
11. "Offentlig Ledelse af Frivilliges Samproduktion af Velfærdsservice" v/ Eva Sørensen og Jacob Torfing, Roskilde Universitet, Juli 2012.
12. Retningslinjer til kulturelle tilskud Rudersdal kommune, gældende fra 1. januar 2017.
13. "Samspil mellem kommuner og frivillige foreninger" v/ Marlene Thøgersen, SDU.
14. "Frivilligt arbejde i idrætsforeningerne – forskelle og ligheder mellem kommunerne", v/Ildrættens analyseinstitut august 2011.

BILAG 1

ORGANISATION

Styregruppe

Med reference til Kultur- og Fritidsudvalget. Projektets overordnede beslutningsorgan med ansvar for udarbejdelse og fremlæggelse af politikken og bilag.

Formand:	Kulturchef Birgit Hoé Knudsen.
Leverandør:	Funktionschef Johnni Mosevang Christensen, Kultur.
Brugerrepræsentant:	Ældrechef Lillian Jørgensen.
Brugerrepræsentant:	Områdechef Lissi Nielsen, Psykiatri og Handicap.
Projektleder:	Fritids- og foreningskonsulent Bo Eriksen, Kultur.
Medlem:	En af Folkeoplysningsudvalget udpeget Bent Nielsen.

Projektgruppe

Med reference til styregruppen og med ansvar for processen nedsættes en projektgruppe, hvis opgave er at forestå proces og udarbejde oplæg til en politik og efterfølgende bilag.

Projektleder:	Fritids- og foreningskonsulent Bo Eriksen, Kultur.
Medlem:	Funktionschef Johnni Mosevang Christensen, Kultur.
Medlem:	Pleje- og aktivitetschef Tina Solveig Koch, Ældre.
Medlem:	Udviklingskonsulent Rikke Buhl, Psykiatri og Handicap.
Medlem:	Centerleder Lotte Hassing, Frivilligcenter & Selvhjælp Rudersdal.
Medlem:	En af Folkeoplysningsudvalget udpeget Bent Nielsen.
Medlem:	Kulturkonsulent Pernille Langkjær, Kultur.

Fokusgruppe/r – overordnet samt opdelt

Med reference til projektgruppen nedsættes en samlet koordineret fokusgruppe, som efter behov og kontinuerligt opdeles i relevante mindre fokusgrupper.

Opgaverne for disse grupper vil være inddelt i 2 faser:

1. Politikfasen, hvor fokusgruppen som helhed eller i mindre grupper kan bidrage til udarbejdelse af politikken – fastsættelse af værdier og ideer til tiltag m.v.
2. Bilagsfasen, hvor de enkelte fokusgrupper kan bidrage til udarbejdelse af de 3 underliggende bilag til politikken (folkeoplysning, frivillighed og øvrige kulturelle foreninger).

Ansvarlig:	Fritids- og foreningskonsulent Bo Eriksen, Kultur.
Medlem:	Repræsentant udpeget af Rudersdal Idrætsråd Jørn P. Madsen.
Medlem:	Repræsentant udpeget af fra BUS, Rudersdal Jens Larsen.
Medlem:	Repræsentant udpeget af Handicaprådet Søren Grotum.
Medlem:	Repræsentant udpeget af Aftenskolerne i Rudersdal Hans E. Petersen.
Medlem:	Repræsentant udpeget af Kulturparaplyen Niels S. Larsen.
Medlem:	Repræsentant fra kulturelle arrangementsforeninger.
Medlem:	Repræsentant fra øvrige kulturelle foreninger.
Medlem:	Repræsentant fra selvorganiseret aktivitet Lars Wiskum.
Medlem:	Repræsentant fra ungdomsforum eller beslægtet ungdomsgruppe.

Medlem: Repræsentant udpeget af Frivilligcenter & Selvhjælp Margit Albertus.
Medlem: Frivillig udpeget af aktivitetscentrene Kirsten Fals.
Medlem: Repræsentant udpeget af frivillige sociale foreninger Christian Mørup.
Medlem: Repræsentant udpeget af Seniorrådet Aase-Marie Christiansen.
Medlem: Repræsentant udpeget af Ung i Rudersdal Benjamin Hugo Lager.

Ressourceperson: Konsulent Anne Worning, Konsulentvirksomheden den3sektor
Ressourceperson: Faglig medarbejder Janne Estrup Udsen, Kultur.
Ressourceperson: Kulturkonsulent Helle Lehrmann.
Ressourceperson: Funktionschef Johnni Mosevang Christensen, Kultur.

I bilagsfasen skal medtænkes mulighed for også involvering af bl.a. kulturelle partnerskaber.

Borgerinddragelsesgruppe

Med reference til projektgruppen nedsættes en borgerinddragelsesgruppe, som skal sikre inddragelse af borgere, både i medindflydelses-, hørings- og informationsprocesser.

Ansvarlig: Funktionschef Johnni Mosevang Christensen, Kultur.
Medlem: Fritids- og foreningskonsulent Bo Eriksen, Kultur.
Medlem: Kulturkonsulent Pernille Langkjær, Kultur.
Medlem: Kultur- og informationsmedarbejder Mia Bursø Kristensen, Kultur.

Følgegruppe

Med reference til projektgruppen nedsættes en følgegruppe, som skal kvalitetssikre politikken og bilag.

Ansvarlig: Fritids- og foreningskonsulent Bo Eriksen, Kultur.
Medlem: Funktionschef Johnni Mosevang Christensen, Kultur.
Medlem: Repræsentant fra Teknik og Miljø Teri Lönborg.
Medlem: Repræsentant fra Skole og Familie.
Medlem: Repræsentant fra Ældreområdet Stig Tarnow.
Medlem: Repræsentant fra Psykiatri og Handicap Tonie Rasmussen.
Medlem: Bestyrelsesmedlem Anne Worning fra Frivillighedsrådet.

BILAG 2

MATERIALE FRA BORGERMØDET den 22. maj 2012

Nedenstående udsagn er taget direkte fra indsamlede flip-over fra borgermødet.

Mangfoldighed – værdi i frivillighed

Mangfoldighed er rummelighed på tværs af alder, køn, etnisk baggrund og Interesser.
Mangfoldighed er respekt for den enkelte, anerkendelse og samspil mellem forskelligheder.

Spørgsmål 1:

PÅ HVILKEN MÅDE BØR MANGFOLDIGHED FREMOVER AFSPEJLES KONKRET I DE FRIVILLIGE AKTIVITETER INDEN FOR DEN FRIVILLIGE OG FOLKELIGE INDSATS?

Følgende udsagn om frivillighed blev nedskrevet:

- Mangfoldighed i talenter
- Gulerod – point der kan købes for noget
- Aldersvariationer
 - kompetencer
 - udvikling
 - møde nye medlemmer
- Opsøgende – let adgang til viden om hvordan - idekatalog
- Inden for idræt – dummehold – altså uden det store konkurrenceelement
- Skabe andre aktiviteter end ”kerneydelsen”
 - kompetencer
 - udvikling
 - møde nye medlemmer
- Mulighed for at søge specialuddannede instruktører til at rumme inklusion (a la volley) eventuel i perioder (indkøring) ekstra hænder
- Obs på frivillighed for handicappede – både aktive og tilskuere
- Synlighed / oplysning – temadage på folkeskolerne
- Betragter ”mangfoldighed” som god opdragelse i henhold til overskriften
- Økonomisk støtte til kontingent m.m. til dem, der ikke har råd – eller gratis medlemskab i en periode.

Kompetencer – værdi i frivillighed

Kreativitet er det fundament, som understøtter vilkårene for livslang læring og skaber grobund for en personlig udvikling. Oplevelser og aktiviteter i folkeoplysning og frivillighed giver børn, unge og voksne faglige og sociale kompetencer til videre uddannelse, almindelig sund og indholdsrig livsførelse.

Spørgsmål 2:

PÅ HVILKEN MÅDE BØR KOMPETENCER FREMOVER AFSPEJLES KONKRET I DE FRIVILLIGE AKTIVITETER INDEN FOR DEN FRIVILLIGE OG FOLKELIGE INDSATS?

Følgende udsagn om frivillighed blev nedskrevet:

- Alle frivillige HAR kompetencer
- Alle der deltager i aktiviteter/brugerne/modtagerne skal have mulighed for at udvikle deres kompetencer!
- Anvendelses og udvikling af den enkeltes kompetence kan være med til at øge kvaliteten i aktiviteterne
- Udvikling af nye kompetencer kan være med til at øge kvaliteten i aktiviteterne
- Kompetencerne hos den frivillige kan være med til at sikre kvalitet, indhold, mening i aktiviteterne
- Kurser, learning by doing, mentor-ordning (ung til ung, ældre til ældre, sidemandsoplæring), inspirationsarrangementer, ledertræningsforløb der bl.a. er med til at styrke kompetenceudviklingen
- Forenings hotline, hotline for de selvorganiserede = hotline hos kommunen generelt
- De frivilliges dag: netværk, inspiration, forkælelse, gode oplevelser
- Face-book – netværk /erfa-grupper = med læring vi andres erfaringer (både kombinationen uerfaring/erfaring og kombinationen erfaring/erfaring)
- Lyst til at yde – empati er vigtig
- Frivillighed = fri plus vilje
- Livserfaring
- Lære af andre / arbejde med andre der er anderledes end en selv
- Videndeling

Tradition og fornyelse – værdi i frivillighed

Folkeoplysning og frivillighed giver sammenhold, styrke og identitet. Folkeoplysning og frivillighed er et prisme, hvorigennem verden kan betragtes og nye vinkler bliver synlige. Traditioner giver lokale holdepunkter i tilværelsen og åbner for globale muligheder.

Spørgsmål 3:

PÅ HVILKEN MÅDE BØR TRADITION OG FORNYELSE FREMOVER AFSPEJLES KONKRET I DE FRIVILLIGE AKTIVITETER INDEN FOR DEN FRIVILLIGE OG FOLKELIGE INDSATS?

Følgende udsagn om frivillighed blev nedskrevet:

- Tilbagevendende aktiviteter i hele kommunen
- Tradition vigtig for alle aldersgrupper
- Bevare foreningslivet
- Større åbenhed og større synlighed – webportal (ny digital platform men!)
- Ny energi ind i foreningslivet
- Få de gode historier ud
- Ad hoc opgaver
- Traditioner – hold fast i rødderne (kan også være en hæmsko)
- Fornyelse – samarbejde og synlighed
 - hvordan promoveres fornyelse
 - hvordan tiltrækker vi de rigtige
 - vigtigt at komme ud og få mål – og grupper i tale
 - frivillighed giver mig mulighed for at udleve min drøm
 - ad-hoc opgaver
 - vigtigt med sociale relationer

- personlig gevinst
- foreningernes dag

Sundhed, trivsel og livskvalitet – værdi i frivillighed

Sundhed er et afgørende element i tilværelsen. Fritidslivet er den dimension, der er med til at krydre livet, pirre nysgerrigheden, skabe engagement og give inspiration til hverdagen. En positiv tilgang til livet hænger sammen med indhold og trivsel i dagligdagen.

Spørgsmål 4:

PÅ HVILKEN MÅDE BØR SUNDHED, TRIVSEL OG LIVSKVALITET FREMOVER AFSPEJLES KONKRET I DE FRIVILLIGE AKTIVITETER INDEN FOR DEN FRIVILLIGE OG FOLKELIGE INDSATS?

Følgende udsagn om frivillighed blev nedskrevet:

- Motionsafdelinger konflikter mellem sundhed og elite (præstation) et dilemma med det offentlige ønske om sundhed.
- Sundhed mere end fysisk sundhed. Det handler også om at trives. Sundhed og kulturelle oplevelser er mental sundhed
- Man får trivsel og livskvalitet ved at yde en frivillig indsats
- At være aktiv er en stærk livskvalitet i sig selv
- Oplevelser og engagement udenfor arbejdet forlænger livet efter arbejdslivet
- Man lægger sjæl i det frivillige arbejde og man bliver tilfreds med at gøre godt for andre
- Sporten fylder meget i det offentlige rum. Fællesskaber med andre mennesker bør fylde mere
- Hvordan får man udsatte mennesker ind i fællesskabet. Det kunne være kvaliteten for livskvaliteten at italesætte dette
- Aktive seniorer holder temadag. Det kunne være en metode til at få udbredt interessen for fællesskabet. Evt. til at få punkteret myten om at man "ikke kan, er for gammel" mv.
- Temadage – tiltrækker de andre end de interesserede? Frivillighed udlever sig selv i fællesskab med andre. En passion driver værket. Så spørgsmålet er, hvordan gør man folk passionerede
- Kommunerne driver rovdrift på det frivillige arbejde. Kommunen skal ikke lede de frivillige, skal være frivilligt
- Det er blevet lettere at være frivillig fordi der stilles (IT-) værktøjer til administration
- Når frivillige organisationer henvender sig til kommunen får man kommunen "med ved bordet". Ved at tage ansvar fra de engagerede frivillige ødelægges passionen
- Hvordan understøtter man frivilligt arbejde også udenfor foreningerne
- Hvordan kan kommunen understøtte initiativrige aktiviteter / personer udenfor foreningerne ex. unge skatere, ved at stille faciliteter til rådighed
- Foreninger skal have en *Sundhedspolitik* for at styrke sundheden og ansvarlighed. Derudover skal de have en *Alkoholpolitik*, sær hvis der er mange mennesker
- Gør sig tanker om hvordan man lever sit liv – lever sundt med motion og unde rygning, alkohol moderat
- Sundhed indeholder også et socialt element. Derfor er det vigtigt med en bred vifte af muligheder, så alle kan finde noget som interesserer dem. Det er vigtigt med et liv sammen med andre
- Det giver glæde at hjælpe andre
- Foreninger med større aldersspredning er sunde, fordi man mødes på tværs
- Jo bredere aldersforskel jo flere input får man

- Flere netværk for pårørende til sindslidende. P.T. heller ikke SIND
- Godt med Natteravne – initiativ
- Foredrag med god viden – mere viden om emnet, ting som gør os sunde f.eks. på biblioteker
- Gør opmærksom på at der er et kulturliv, hvor man kan deltage i mange aktiviteter i fællesskab med andre

Dialog og samarbejde – værdi i frivillighed

De bedste resultater skabes ved at inddrage de frivillige gennem en dynamisk platform med information og dialog.

Involvering er attraktivt og vedkommende for den enkelte og en måde at opleve og deltage i lokalområdet på.

Samarbejde og partnerskaber er vigtige for fornyelse og forankring i det nære miljø.

Spørgsmål 5:

PÅ HVILKEN MÅDE BØR DIALOG OG SAMARBEJDE FREMOVER AFSPEJLES KONKRET I DE FRIVILLIGE AKTIVITETER INDEN FOR DEN FRIVILLIGE OG FOLKELIGE INDSATS?

Følgende udsagn om frivillighed blev nedskrevet:

- Uddelegere – engagere ansigt til ansigt. Lokalt også i foreningerne
- Konkret i din dialog med opgaver i forening (tid, opgave mv.)
- Dialog er vigtig forhold til at lave arrangementer. Forældre er vigtige
- Samarbejde (foreninger – kommunen) armslængde princip med gensidig respekt
- Tendens til bureaukrati i samarbejde mellem foreninger og politik – fokus rykkes fra den centrale frivillighed
- Frivillighed trives udenfor formalisering (mindre partnerskab)
- Samfundstendens at styre de frivillige – optager rollerne i partnerskaber
- Nye platforme indtænkes ikke direkte – enkelte muligheder, hjemmesider er vigtige
- Udfordringer ved at digitalisere alt i forhold til foreningslivet
- De unge (30'erne) er ikke med – ordet "skal" bruges får at få frivillige – fokus på den målgruppe for at skabe samarbejde
- Fornyelse – rekruttering "spejder ideen"
- CV-frivillighed er vigtig blandt unge er en vigtig tildens mange opfattelser på folkelig frivillighed
- Frivillighed er en gestus – få folk til at føle sig velkommen
- Partnerskaber med kommunen – værdifuldt
- Frivillig og forvaltning – de talende – partnerskaber viser ligeværdighed og respekt. Fremover have en fin balance mellem kommune og frivillighed. Kommunen glemmer frivilligheden og "dræber lysten" hvis kommunen kommer til at bestemme for meget
- Frivillige = lyst >< kommunen = bange for at det koster for meget
- Kommunen kommer til at bestemme for meget – vigtig med dialog og gensidig respekt
- Foreninger begrænser antal – åbenhed mellem foreninger (dialog og samarbejde mellem foreninger)
- Forskellighed i foreningerne hindrer dialog og samarbejde - forskellige målgrupper og interesser
- Vanskeligt at skabe fælles platform (information)
- Vigtigt at fokusere på værdier og om de favner alt (dialog og samarbejde)
- Frivilligt arbejde opstår når en giver ejerskab
- Rum/rammer til socialt samvær – fællesskab – opbygge engagement (især unge)

- foreninger og kommuner: hvordan skabes dialog og samarbejde
 - partnerskaber er samarbejde.
 - mangler dialog mellem de forskellige frivillige (sociale, idræt, kulturelle)
 - Kultur og Frivilligcentret overlapper – hvor er dialog og samarbejde?
 - kan man som frivillig få overblik over muligheder – netværk
 - forudsætninger for netværk og samarbejde er kendskab til hinanden
 - vær åben over for nye værdier, input .
 - frivillig fredag – en dag for frivillige for sparring, oplæg, forkælelse for de frivillige
- Dialog – erhvervsliv og frivillig
 - i forbindelse med frivillig fredag gav butikkerne i Roskilde pladser i vinduerne. Dette gav også afsæt til sponsorer
 - få inspiration via dialog og gør det overskueligt i forhold til at få frivillige.
 - konkrete og overskuelige opgaver og tidsramme
 - speed dating – mødes med erfaringer som gør som er kort og sjovt
 - brug for oversigt af de frivillige – inviter den der har overvejet at blive frivillig
 - fornyelse beriger gennem hvervning
 - foreninger er måske for traditionelle i deres måde – mere brænding
 - Frivillig fredag
 - manglende dialog – de enkelte foreninger fokuserer på deres genre (idræt, kultur mv.)
 - foreningsportal med dialogmulighed (BOE omskrevet)
 - selvorganiseret skal anerkendes i politikken som en vigtig del af frivilligheden /rummelighed.
 - understøtte og forankre frivillighed når en selvorganiseret gruppe opløses – partnerskab med de selvorganiserede i samarbejde og dialog og åbenhed.
 - Opstil rammer for frivilligheden / selvorganiserede – pas på med faste rammer

En gruppe bestående af unge arbejdede med dette spørgsmål:

PÅ HVILKEN MÅDE BØR VÆRDIER I FRIVILLIGHED AFSPEJLES KONKRET I DE UNGES AKTIVITETER INDEN FOR DEN FRIVILLIGE OG FOLKELIGE INDSATS?

Følgende udsagn om frivillighed blev nedskrevet:

- Materiale for unge – målrettes unge
- Målrettet henvendelse – opfordring til de unge
- Dagsværk via gymnasierne – en god ide
- Politisk ungdom – de unge ved hvad de vil
- Skal selv være med til at differererer indhold i frivillighed
- Hvad får vi for det? (karakter, økonomi, udvikling)
- Gør en forskel
- Tag fat i skoler / gymnasier med opgaver (de frivillige organisationer)
- Tværgående aktiviteter i lokalområdet
- Ikke kun i skoletid
- Socialt samvær / flere sammen
- Virtuelt arbejde f.eks. gennem UIR hjemmeside
- Udlån de unges kompetencer som f.eks. ved formidling af SMS og PC´kompetencer (giver mening for mig)

- Giv de unge "et los i rø..."
- Slet de "tunge" rammer som bestyrelsesmøder, men variere ledelsen
- Kan bedst lide "den nordiske model"

**RUDERSDAL
KOMMUNE**

Kultur

Øverødvej 246 B
2840 Holte
Tlf. 46 11 56 00
kultur@rudersdal.dk
www.rudersdal.dk

Åbningstid

Mandag-onsdag kl. 10-15
Torsdag kl. 10-17
Fredag kl. 10-13